

PLAN UKLJUČIVANJA ZAINTERESOVANIH STRANA

***CGES – Nadogradnja TS Brezna sa 110/35 kV na
400/110 kV***

Mart 2024.

Sadržaj

Spisak skraćenica	3
1 Kratki rječnik uključivanja zainteresovanih strana	4
2 Uvod	5
2.1.1 Kratak opis projekta	5
2.1.2 Ciljevi i opseg ovog Plana uključivanja zainteresovanih strana	6
2.1.3 Odgovornost za realizaciju ovog Plana uključivanja zainteresovanih strana	6
3 Zakonski zahtjevi za uključivanje zainteresovanih strana	7
3.1.1 Zahtjevi lokalnog zakonodavstva	7
3.1.2 EBRD zahtjevi	7
4 Zainteresovane strane projekta	9
5 Program uključivanja zainteresovanih strana	11
5.1.1 Uvod	11
5.1.2 Prethodne aktivnosti uključivanja zainteresovanih strana	11
5.1.3 Planirano objavljivanje informacija i konsultacije	11
5.1.4 Ciljevi i metode uključivanja zainteresovanih strana	12
6 Upravljanje pritužbama	16
7 Monitoring i izvještavanje	18
Dodatak 1: Projektni obrazac za pritužbe	19
Dodatak 2: Obrazac Registra pritužbi	20
Dodatak 3: Obrazac internog Registra uključivanja zainteresiranih strana	21

Spisak skraćenica

CGES	Crnogorski Elektroprenosni Sistem AD
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj
ODP	Okolišna i društvena politika EBRD-a
EU	Evropska unija
IPAM	EBRD-ov Nezavisni projektni mehanizam odgovornosti
NTS	Netehnički sažetak
NVO	Nevladina organizacija
JIP	Jedinica za implementaciju projekta
UR	Uslov za realizaciju
PUZS	Plan uključivanja zainteresovanih strana
TS	(Električna) Trafostanica

1 Kratki rječnik uključivanja zainteresovanih strana

Ovaj rječnik daje definicije nekih od najvažnijih pojmova korištenih u ovom Planu uključivanja zainteresovanih strana. Potrebno je imati u vidu da lista nije konačna.

Pojam	Definicija/opis
Zainteresovanestrane	Zainteresovane strane su: 1) oni koji su pogođeni (direktno ili indirektno, pozitivno ili negativno) projektom, uključujući one koji mogu biti posebno <i>ranjivi</i> na utjecaje projekta; projekat može utjecati na njihovu zemlju, prirodne resurse ili vodosabdijevanje; može prouzrokovati kratkotrajne ili dugotrajne smetnje u njihovim životima; može ponuditi potencijalne poslovne prilike ili poboljšanu uslugu, 2) oni koji mogu imati interes ili na neki drugi način utjecati na projekat, ali nisu pogođeni (tj. zainteresovane strane, kao što su, na primjer, mediji, investitori, određene organizacije civilnog društva).
Mapiranje zainteresovanih strana	Uključuje identifikaciju svih pojedinaca, grupa i organizacija koje su pogođene projektom ili na neki drugi način imaju interes u projektu, zajedno sa njihovim potrebama, interesima i zabrinutostima. Planiranje uključivanja prilagođeno je potrebama i interesima zainteresovanih strana, a prioritet se daje onima koji su najviše pogođeni projektom, posebno ranjivi na utjecaje projekta i/ili su pod velikim utjecajem ishoda projekta.
Uključivanje zainteresovanih strana	Odnosi se na načine na koje organizacija komunicira i sarađuje sa lokalnim zajednicama i drugim zainteresovanim stranama, uključujući ih u donošenje odluka i implementaciju projekta. Uključivanje je dvosmjerni ili višesmjerni proces, s ciljem slušanja, izgradnje povjerenja, postizanja zajedničkog razumijevanja i generisanja međusobne koristi.
Plan uključivanja zainteresovanih strana (PUZS) – ovaj dokument	Plan koji utvrđuje zahtjeve i korake potrebne za identifikaciju, konsultacije i uključivanje zainteresovanih strana te dijeljenje informacija o projektu kako bi se ispunili ciljevi projekta i očekivanja zainteresovanih strana. Projekti EBRD-a moraju imati javno objavljen PUZS koji ispunjava zahtjeve EBRD-ove Politike za životnu sredinu i društvo.
Mehanizam za pritužbe	Vansudski postupak kojim upravlja nosilac projekta radi primanja, potvrđivanja, istraživanja i odgovaranja na pritužbe vezane za projekat. Pisana procedura obično je javno dostupna na web stranici projekta i na relevantnim lokalnim mjestima. Postupak objašnjava: različite kanale za pritužbe; kako i kada će nosilac projekta odgovoriti; i kako podnosioci pritužbi mogu uložiti žalbu ili pristupiti posredovanju i arbitraži ako je potrebno. Mehanizam ne bi trebao uticati na pristup podnosioca pritužbi pravnim ili upravnim rješenjima. Mehanizam za pritužbe zajednice obično je odvojen od mehanizma za pritužbe zaposlenika.
Ranjive osobe ili grupe	Osobe ili grupe ljudi koje mogu biti više nepovoljno pogođeni uticajima projekta za razliku od drugih, zbog karakteristika kao što su: pol, etnička pripadnost, religija, dob, fizička ili mentalna invalidnost, pismenost, društveni status, itd. Pojam ranjive osobe može uključivati i osobe u ranjivim situacijama, kao što su osobe koje žive ispod granice siromaštva, domaćinstva sa samohranim roditeljima, zajednice zavisne o prirodnim resursima, raseljene osobe, itd.

2 Uvod

2.1.1 Kratak opis projekta

Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) razmatra mogućnost pružanja finansijske podrške Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD (CGES), operator prenosnog sistema u Crnoj Gori.

Sredstva će se koristiti za finansiranje nadogradnje postojeće električne trafostanice (TS) Brezna - smještene u opštini Plužine - sa 110/35 kV na 400/110/35 kV ugradnjom dva transformatora snage 400/110 kV i povezivanjem s nacionalnom prijenosnom mrežom putem nove 400 kV dalekovodne mreže Lastva-Pljevlja (trenutno u izgradnji). CGES će osnovati Jedinicu za implementaciju projekta (JIP), čiji rad će vjerovatno biti pomognut od strane konsultanta za podršku JIP. Projekt je kategorisan kao kategorija "B"¹ prema EBRD-ovoj Okolinskoj i društvenoj politici (ODP) iz 2019. godine.

Nadogradnja TS Brezna ključan je projekt za CGES, strateški osmišljen kako bi osigurao stabilnu i pouzdano snabdijevanje i distribuciju električne energije potrošačima u Crnoj Gori. Ovaj projekt posebno je usmjeren na integraciju energije proizvedene iz obnovljivih izvora u postojeću prijenosnu mrežu.

Izgradnja TS Brezna osmišljena je u dvije faze. Prva faza uključivala je izgradnju 110/35 kV trafostanice, koja je završena i puštena u rad 2016. godine.

Slika 1: Ortofoto TS Brezna (Izvor: Enova)

Druga faza ima za cilj nadogradnju TS Brezna na nivo do 400 kV. Projekt uključuje proširenje trenutne električne TS dodavanjem dva transformatora 400/110 kV i povezivanje s 400 kV prenosnom mrežom preusmjeravanjem na dalekovodnu mrežu 400 kV Lastva-Pljevlja. Pored toga, neophodne izmjene će biti izvršene na cijevnim sabirnicama kako bi se omogućili novi priključci na dalekovodnu mrežu. Ova nova trafostanica od 400/110 kV zauzimat će novo zemljište površine 31.343 m² ili oko 3,1 hektar.

¹ Prema EBRD-ovoj Okolinskoj i društvenoj politici (ODP), projekat je kategorisan kao "B" kada su njegovi potencijalni utjecaji na životnu sredinu i/ili društvo specifični za lokaciju i/ili lako prepoznati i adresirani efikasnim mjerama ublažavanja.

U periodu od 2015. do 2018. godine provedena je procjena aspekata vezanih za životnu sredinu i društvo za nadogradnju TS Brezna². Krajem 2023. godine sprovedena je dodatna revizija projekta u pogledu životne sredine i uticaja na društvo kako bi se ocijenila usklađenost sa standardima EBRD-a i EU.

Idejni projekt za drugu fazu izrađen je 2018. godine. Nakon prve faze i puštanja u pogon TS Brezna, opservacije pomjeranja tla i temelja zahtijevale su sveobuhvatno ponovno procjenjivanje geotehničkih karakteristika zemljišta predviđenog za drugu fazu i proširenje TS Brezna. Stoga su provedena detaljna geotehnička istraživanja, koja su otkrila da su karakteristike tla složenije nego što se prvobitno pretpostavljalo. Ova ključna informacija zahtjevala je revidiranje idejnog projekta, koja je još uvijek u toku i očekuje se da će biti završena do februara 2024. godine.

2.1.2 Ciljevi i opseg ovog Plana uključivanja zainteresovanih strana

Ovaj Plan uključivanja zainteresovanih strana (PUZS) je pripremljen od strane CGES kako bi se sa svim zainteresovanim i pogođenim stranama jasno iskomunicirao program uključivanja koji će se primjenjivati tokom trajanja Projekta.

Cilj ovog PUZS-a je olakšati donošenje odluka vezanih za Projekat i stvoriti mogućnosti za aktivno uključivanje svih zainteresovanih strana na pravovremen način te omogućiti iznošenje mišljenja i izražavanje zabrinutosti od strane zainteresovanih strana koje mogu utjecati na odluke na Projektu. Stoga je svrha PUZS-a poboljšati angažman sa zainteresovanim stranama tokom svih faza Projekta i sprovesti njihovo uključivanje u skladu sa lokalnim zakonodavstvom, kao i zahtjevima EBRD-a.

PUZS je aktuelan dokument koji će JIP periodično ažurirati u skladu sa potrebama, a kako bi odražavao ključne promjene u aktivnostima Projekta ili bilo koji novi razvoj u okviru Projekta.

2.1.3 Odgovornost za realizaciju ovog Plana uključivanja zainteresovanih strana

JIP je odgovorna za implementaciju Projekta. Osoba odgovorna za sprovođenje ovog PUZS će biti imenovana od strane JIP.

Izvođači zaduženi za sprovođenje određenih Projektnih aktivnosti također će biti obavezni implementirati relevantne odredbe ovog PUZS-a. Zahtjevi mehanizma za pritužbe bit će definisani u ugovorima koji će biti potpisani sa izvođačima.

² WB6-MNE-ENE-06 Crna Gora: Studija izvodljivosti i idejni projekt – Proširenje elektroenergetskog sistema za razvoj obnovljivih izvora energije; 400/110 kV trafostanica Brezna - Izvještaj o procjeni utjecaja na okoliš i društvo.

3 Zakonski zahtjevi za uključivanje zainteresovanih strana

3.1.1 Zahtjevi lokalnog zakonodavstva

Zakonskim propisima u Crnoj Gori predviđeno je više vrsta javnih konsultacija relevantnih za Projekat:

- 1) **Konsultacije prilikom usvajanja prostornih planova** – objavljivanje informacija i javne konsultacije propisane su Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata. Procesi prostornog planiranja na svim nivoima moraju predvidjeti učešće javnosti, pružajući dovoljno vremena za podnošenje komentara. Nakon toga, mora se objaviti izvještaj o javnim konsultacijama kako bi se dokumentovali rezultati i primljene povratne informacije. Napomena: Relevantni prostorni plan na nižem nivou za TS Brezna je Urbanistički plan Opštine (2012). U maju 2023. godine, pokrenute su njegove izmjene s osnovnim ciljem, između ostalog, da se odrede lokacije za izgradnju solarnih i vjetroelektrana. Proces je još uvijek u toku, i do sada nisu održane javne konsultacije. Trenutno nema informacija o vremenskom okviru za njegovu finalizaciju.
- 2) **Konsultacije prilikom odobrenja desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije Crne Gore** – objavljivanje informacija i javne konsultacije propisane su nacionalnim Pravilima za izradu i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije. CGES razvija planove i podnosi ih Regulatornoj agenciji za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti, nakon čega je Agencija dužna provesti javne konsultacije. Za detalje o procesu relevantnom za TS Brezna, pogledajte poglavlje 5.1.2 Prethodno uključivanje zainteresovanih strana.
- 3) **Konsultacije tokom nacionalnog postupka procjene uticaja na životnu sredinu** - prema zahtjevima Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu, procjena uticaja na životnu sredinu nije nužno obavezna za projekte ovog tipa, ali spada u kategoriju projekata za koje Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore izdaje mišljenje o tome da li je potrebna procjena uticaja ili ne. Nakon finalizacije Idejnog projekta, CGES će podnijeti zahtjev Agenciji za dobijanje Odluke o potrebi procjene uticaja na životnu sredinu koja će odrediti da li je potrebno provesti proces procjene uticaja na životnu sredinu. Agencija će zatim javno objaviti zahtjev, informisati javnost i CGES o ishodu. Ako Agencija utvrdi da je potrebno izraditi studiju (elaborat) procjene uticaja na životnu sredinu, odredbe Zakona u vezi sa procesom konsultacija će biti adekvatno primjenjene. To uključuje obavezne javne rasprave o Studiji uticaja na životnu sredinu.

3.1.2 EBRD zahtjevi

U svojoj politici životne sredine i uticaja na društvo iz 2019. godine, EBRD je definisala sveobuhvatan skup specifičnih uslova za realizaciju (UR) za koje se očekuje da projekti ispune. UR 10 (Objavljivanje informacija i uključivanje zainteresovanih strana) naglašava važnost otvorenog, smislenog i transparentnog angažovanja zainteresovanih strana.

EBRD-ovi zahtjevi iz UR 10 mogu se sažeti na sljedeći način:

- Proces uključivanja zainteresiranih strana uključuje **identifikaciju i analizu zainteresovanih strana**, planiranje uključivanja, objavljivanje informacija, sprovođenje smislenih konsultacija, implementaciju mehanizma za pritužbe i redovno izvještavanje relevantnim zainteresovanim stranama. Uključivanje mora početi u najranijoj fazi projekta i nastaviti tokom trajanja projekta.
- Klijenti moraju osigurati da zainteresovane strane imaju pristup **pravovremenim, relevantnim i razumljivim informacijama**, te da se uključivanje sprovodi na **kulturološki prikladan i inkluzivan način**, bez manipulacije i prinude. U tu svrhu, klijent će objaviti relevantne informacije o projektu na lokalnom jeziku ili jezicima, na način koji je dostupan i prikladan, uzimajući u obzir sve specifične potrebe grupa koje mogu biti različito ili nesrazmjerno pogođene projektom ili grupama stanovništva sa specifičnim potrebama za informacijama. Tokom trajanja projekta, klijent će nastaviti redovno da pruža informacije identifikovanim zainteresovanim stranama.
- Klijent će provesti **smislene konsultacije**, zavisno o prirodi i obimu negativnih rizika i uticaja projekta i stepenu interesa zainteresovanih strana.

- Kako bi odgovorili na zabrinutosti zainteresovanih strana u vezi sa projektom na vrijeme, klijent će uspostaviti **efikasan mehanizam za pritužbe** što je ranije moguće u procesu razvoja projekta, kako bi primao i olakšavao rješavanje pritužbi i zabrinutosti zainteresovanih strana.
- Klijenti su obavezni **pripremiti i sprovoditi PUZS** koji opisuje kako će se uključivanje provoditi tokom cijelog trajanja projekta, uključujući vrijeme i metode uključivanja, informacije koje će biti objavljene, jezik(e) objavljivanja i vrstu informacija koje će se tražiti od zainteresovanih strana. Klijent će identifikovati strane pogođene projektom koje, zbog svojih posebnih okolnosti, mogu biti oštećene ili ranjive.

4 Zainteresovane strane projekta

Zainteresovane strane Projekta su identifikovane i analizirane kako bi se adresirali različiti zahtjevi za konsultacijama. Mapiranje zainteresovanih strana provedeno je tokom razvoja ovog PUZS-a na temelju:

- posjete Projektnoj lokaciji,
- razgovora s predstavnicima CGES,
- pregleda dostupne Projektne dokumentacije i pretragom različitih medija.

Ključne zainteresovane strane Projekta koje su identifikovane navedene su u nastavku, dok su njihovi specifični interesi/zabrinutosti i planirane metode komunikacije detaljno opisani u poglavlju 5.1.3. Potrebno je napomenuti da sve zainteresovane strane koje nisu identifikovane u ovoj fazi Projekta mogu direktno kontaktirati JIP kako bi se predstavili i obavijestili o svojim potrebama, te kako bi olakšali efikasnu implementaciju ovog PUZS-a.

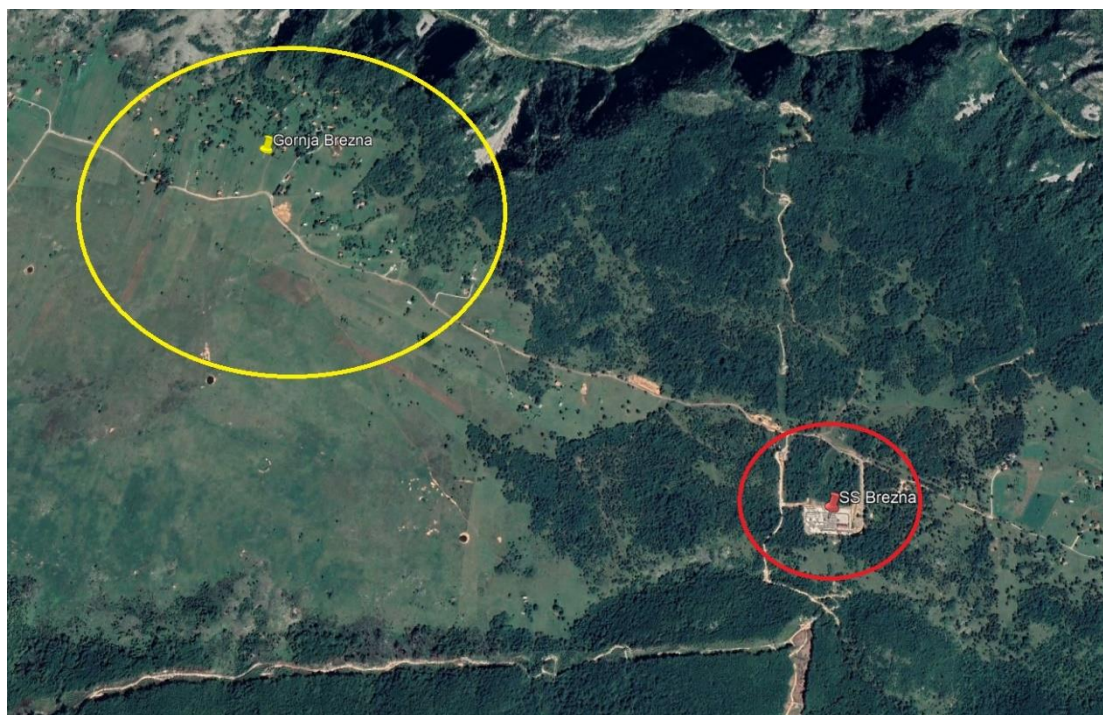
1) Vlasnici zemljišta koji će biti pogođeni eksproprijacijom

Potrebno će biti eksproprijisati nekoliko privatnih zemljišnih parcela (pored postojeće TS Brezna) ukupne površine od 3.1 hektara, koje su u vlasništvu više osoba koje trenutno žive u inostranstvu, a trenutno se ne koriste ni u koje svrhe. Ne očekuje se fizičko preseljenje jer nema objekata na zemljištu koje je planirano za eksproprijaciju.

2) Najbliže zajednice koje mogu biti pogođene Projektom

U neposrednoj blizini TS Brezna nema stambenih ili poslovnih objekata. Najbliže naselje u odnosu na TS Brezna je Gornja Brezna (na udaljenosti od približno 2 km od TS Brezna) sa populacijom od 48 stanovnika ([Slika 2](#)).

Važno je napomenuti da je jedini put koji vodi do TS Brezna lokalni put koji se odvaja od regionalnog puta E762 Plužine-Nikšić-Podgorica. Ovaj uski lokalni put prolazi kroz naselja Donja Brezna (5-7 km od TS Brezna) i Gornja Brezna, protežući se sve do TS Brezna, čineći ga ključnim putem kako za lokalne stanovnike, tako i za posjetioce. Povećan saobraćaj uzrokovan izgradnjom može rezultirati gužvama u saobraćaju, što može prouzrokovati neugodnosti za lokalnu zajednicu i posjetioce koji prolaze kroz područje. Ovo može biti posebno važno za ranjive kategorije korisnika puta, poput pješaka, biciklista, starijih i djece.

Slika 2: Udaljenost od najbližeg naselja Gornja Brezna

3) Zainteresovane strane s opštim interesom za energetske projekte

Ova kategorija obuhvata širi spektar pojedinaca i organizacija koji, iako nisu direktno pogođeni projektom, mogu imati interes za njegove rezultate. To uključuje:

- Opštu populaciju regije ili države: Očekuje se da će šira populacija biti zainteresovana za koristi Projekta, s obzirom na to da ovaj Projekt ima strateški značaj za razvoj cjelokupne prijenosne mreže u državi.
- Nevladine organizacije (NVO) za zaštitu životne sredine: Očekuje se da će NVO čije su aktivnosti usmjerene na održivost životne sredine i biodiverzitet pažljivo pratiti Projekat, obzirom da prate projekte koji se odnose na cjelokupnu prijenosnu mrežu i njezine utjecaje. **Napomena:** *Iako takve organizacije još uvijek nisu iskazale poseban interes za ovaj Projekat, biće im pružene prilike da izraze svoje mišljenje ili zabrinutosti tokom pripreme i implementacije Projekta. Sve organizacije zainteresovane za Projekat mogu poslati svoje kontakt podatke JIP-u kako bi bile uključene u ovaj PUZS i direktno obaviještene o događajima vezanim za Projekat.*
- Mediji: Lokalni i nacionalni mediji imaju značajan uticaj u širenju informacija o Projektu. Oni igraju ključnu ulogu u oblikovanju javnog mišljenja i osiguravanju širenje informacija o novostima, prednostima i potencijalnim zabrinutostima vezanim za Projekat.

4) Izvođači ili podizvođači za izgradnju, praćenje i nadzor radova, te njihovi zaposlenici

Izvođači ili nadzorni inženjer još nisu odabrani, ali su ključne zainteresovane strane za uspješnu implementaciju Projekta, osiguravajući sigurnost i usklađenost tokom građevinskih radova.

5) Zaposlenici CGES

Zaposleni u CGES su zainteresovana grupa za planiranje i izvođenje Projekta, sa naglaskom na elementima kao što su osiguranje sigurnog radnog okruženja, promovisanje pravednih radnih praksi i rješavanje drugih pitanja vezanih za rad.

6) Relevantna vladina tijela i organizacije

Ova grupa uključuju regulatorna tijela koja nadziru Projekat i imaju poseban interes za njegovu uspješnu implementaciju i rad:

- *Opština Plužine* – pomoći će CGES-u prilikom objavljivanja informacija o Projektu.
- *Ministarstva prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine* – izdaće urbanističko-tehničke uslove za potebe Projekta, nakon čega slijede građevinska dozvola i upotrebna dozvola.
- *Agencija za zaštitu životne sredine* – odlučuje hoće li biti potrebno izraditi Studiju o procjeni uticaja na životnu sredinu za potrebe Projekta
- *Uprava za vode* – izdaje vodnu dozvolu za Projekat
- *Elektroenergetska inspekcija* – izdaje odobrenje za puštanje u probni rad TS.

5 Program uključivanja zainteresovanih strana

5.1.1 Uvod

Komunikacijski i informacijski kanali osmišljeni su u ovom PUZS-u uzimajući u obzir specifične potrebe različitih zainteresovanih strana. CGES prepoznaje značaj smislenog i pravovremenog uključivanja zainteresovanih strana kako bi se osigurao uspjeh Projekta. Kroz ovaj proces uključivanja, JIP ima cilj prikupiti vrijedne povratne informacije, komentare i prijedloge zainteresovanih strana kako bi poboljšali Projekat i maksimizirali lokalne koristi.

5.1.2 Prethodne aktivnosti uključivanja zainteresovanih strana

Prve konsultacije su započele u periodu od 2015. do 2018. godine, kada je sprovedena prvobitna procjena utjecaja na životnu sredinu i društvo za potrebe nadogradnje TS Brezna. U tom periodu, CGES je održao brojne sastanke sa zainteresovanim stranama, uključujući razgovore s Agencijom za zaštitu životne sredine Crne Gore i Regulatornom agencijom za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti, fokusirajući se na aspekte životne sredine, te finansijske i regulatorne aspekte Projekta. Dodatne konsultacije s Opštinom Plužine pružile su ključni uvid u finansijske strukture, prostorno planiranje i zabrinutosti u vezi sa životnom sredinom.

U aprilu 2022. godine, CGES je dostavio Regulatornoj agenciji za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti Nacrt Plana za razvoj elektroenergetskog prienosnog sistema Crne Gore za period od 2023. do 2032. godine, što uključuje i projekt nadogradnje TS Brezna. Kako je zahtijevala Pravila za izradu i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije, Agencija je pokrenula javne konsultacije istog mjeseca, pozivajući sve zainteresovane strane da dostave mišljenja, komentare i prijedloge. Izvještaj o javnim konsultacijama je objavljen od strane Agencije, prema kojem su komentare i prijedloge dostavili EPCG ("Elektroprivreda Crne Gore" Nikšić), CEDIS ("Crnogorski elektrodistributivni sistem" Podgorica), Copenhagen Green Energy A/S i Sekretarijat Energetske zajednice. Nisu primijećene primjedbe vezane uz nadogradnju TS Brezna. Agencija je donijela odluku o odobrenju Nacrta Plana.

5.1.3 Planirano objavljivanje informacija i konsultacije

Efikasno uključivanje zainteresovanih strana oslanja se na transparentno objavljivanje informacija i smislene konsultacije. Ovo poglavlje detaljno opisuje strategiju i planirane aktivnosti kako bi se sve zainteresovane strane obavijestile i uključile tokom cjelokupnog trajanja Projekta.

A. OBJAVLJIVANJE PROJEKTNIH DOKUMENATA

JIP će objaviti sljedeće dokumente što je prije moguće tokom razvoja Projekta:

- Ovaj PUZS,
- Obrazac za pritužbe ([Dodatak 1](#) ovog PUZS-a)
- Netehnički sažetak (NTS) Projekta
- Plan otkupa zemljišta koji treba da bude izrađen od strane CGES

Dokumenti će biti javno dostupni na crnogorskom jeziku u elektronskom i štampanom obliku na:

Naziv institucije	Web stranica	Adresa
CGES	www.cges.me	Bulevar Svetog Petra Cetinskog 18, 81000 Podgorica, Montenegro
Opština Plužine	https://www.pluzine.me/	Trg Plužina 4, 81435 Pluzine, Montenegro

Paket dokumenata također će biti dostupan na web stranici EBRD-a (www.ebrd.com).

Nakon objavljivanja gore navedenih dokumenata, JIP će obavijestiti o dostupnosti paketa informacija putem lokalnih medija i podstaknuti povratne informacije od zainteresovanih strana.

B. JAVNI SASTANCI I KONSULTACIJE

Nakon toga će JIP planirati i održati javni konsultativni sastanak kako bi se predstavio Projekt zainteresovanim stranama, razgovaralo o zabrinutostima lokalne zajednice i primile povratne informacije, nakon izrade glavnog projekta. Sastanak će se održati u Gornjoj Brezni naselju koje je najbliže TS Brezna.

Prema potrebi, PIU će organizovati odvojene diskusije u manjim grupama s određenim zainteresovanim skupinama.

JIP će obavijestiti sve zainteresovane strane o tačnom datumu, vremenu i mjestu sastanaka najmanje 10 dana unaprijed putem sljedećih kanala:

- Zvanične web stranice CGES i Opštine Plužine
- Obavijesti postavljene u naseljima Gornja Brezna i Donja Brezna
- lokalni mediji i novine koji su u širokoj upotrebi na području Opštine Plužine
- Društvene mreže CGES-a (<https://www.facebook.com/CGESofficial>)

Svi komentari i prijedlozi vezani uz Projekat će biti razmotreni od strane JIP. Kratak izvještaj ("matrica komentara") o primljenim komentarima/prijedlozima i odgovorima od strane JIP će biti objavljeni na web stranici CGES-a.

Sprovešće se sveobuhvatan proces konsultacija vezan za proces otkupa zemljišta, kako će biti opisano u Planu otkupa zemljišta.

C. INFORMISANJE JAVNOSTI O GRAĐEVINSKIM RADOVIMA

JIP se obavezuje da će pružati jasne informacije o različitim aspektima planiranih građevinskih aktivnosti. To uključuje detalje o lokacijama, predviđenim datumima početka, očekivanom trajanju planiranih radova i bilo kakvim predviđenim ometanjima saobraćaja i drugim potencijalnim neugodnostima za javnost najmanje 30 dana prije početka radova putem istih kanala navedenih iznad.

Nakon početka izgradnje, izvođači će postaviti informativne table na gradilištima kako bi jasno prikazali kontakt informacije za treće strane (kontakt podaci člana JIP-a zaduženog za rješavanje pitanja ili primjedbi koje iznesu treće strane – njihovo ime, pozicija, broj telefona i email adresa).

D. INFORMISANJE JAVNOSTI TOKOM RADA I ODRŽAVANJA

Rezultati procesa uključivanja zainteresovanih strana će biti uključeni u Izvještaje o životnoj sredini i društvenim pitanjima koje će JIP pripremiti za EBRD. Izvještaji će sumirati uticaje na životnu sredinu i društvene uticaje, uticaje koji se odnose na zdravlje i sigurnost, učinke objavljivanja informacija i konsultacija, te primjenu mehanizma za žalbe. Sažetak ovih Izvještaja o životnoj sredini i društvenim pitanjima JIP će pripremati godišnje kako bi osigurao redovno izvještavanje zainteresovanih strana i objavit će ga online (bez povjerljivih informacija) na web stranici CGES-a.

5.1.4 Ciljevi i metode uključivanja zainteresovanih strana

Lista identifikovanih zainteresovanih strana i specifični zahtjevi za komunikaciju navedeni su u tabeli ispod.

Kao što je prethodno napomenuto, ova lista zainteresovanih strana možda nije konačna, i zainteresovane strane koje nisu identifikovane u ovoj fazi Projekta mogu direktno kontaktirati JIP kako bi se predstavile i obavijestile o svojim potrebama i interesima. JIP će skladno tome ažurirati PUZS. Prijedlozi za poboljšanje predloženih metoda

komunikacije takođe su dobrodošli i mogu se poslati JIP-u, koja je otvorena za sve povratne informacije od strane zainteresovanih strana.

Tabela 1: Detalji programa uključivanja zainteresovanih strana

	Identifikovane zainteresovane strane	Specifična pitanja ili interesovanja	Komunikacijske i aktivnosti uključivanja	Informacije i dokumenti koji treba da budu objavljeni
1.	Vlasnici zemljišta koji će biti pogođeni eksproprijacijom zemljišta	Eksproprijacija privatnog zemljišta	<i>Tokom izrade i implementacije Plana otkupa zemljišta (u fazi prije izgradnje):</i> - Pružanje blagovremenih informacija o aktivnostima eksproprijacije zemljišta i odgovaranje na pitanja/pritužbe - Priprema Plana otkupa zemljišta na osnovu cenzusa/popisa imovine i socio-ekonomskog anketiranja - Predstavljanje budućeg Plana otkupa zemljišta i rasprava o pitanjima i problemima eksproprijacije zemljišta - Uložiti će se razumni naponi kako bi se pravilno identificirali i locirali odsutni vlasnici pogođenih zemljišnih parcela	- Informacije o procesu eksproprijacije zemljišta (početak procesa, odluka o javnom interesu, itd.) - Informacije o dostupnom mehanizmu za pritužbe (kako prema žalbenom postupku crnogorskog Zakona o eksproprijaciji, tako i prema projektnom mehanizmu za prigovore koji je uspostavljen u ovom PUZS-u) - Odgovori na pitanja/prigovore - Sadržaj budućeg Plana otkupa imovine
2.	Najbliže zajednice koje bi mogle biti pogođene Projektom	Problemi u saobraćaju zbog izgradnje (jedini put koji vodi do TS Brezna prolazi kroz Gornju i Donju Breznu) - posebno važno za pješake, bicikliste, starije osobe i djecu	- Pristup dokumentima projekta - Objava informacija o planiranim građevinskim radovima - Javne konsultacije i objava matrice komentara nakon konsultacija - Mehanizam za prigovore zajednice - Zasebne diskusije u manjim grupama po potrebi - Medijske/novinske objave	- Paket projektnih dokumenata - Matrica komentara (priprema se nakon javnih konsultacija) - Informacije o obimu, vremenu i trajanju planiranih radova - Informacije o dostupnosti mehanizma za pritužbe - Informacije o izmjenama u saobraćajnom režimu i sigurnosnim pitanjima tokom aktivnosti izgradnje - Sažetak Izvještaja o životnoj sredini i društvu
3.	Zainteresovane strane s općim interesom za energetske projekte.	Opći uspjeh projekta i usklađenost s međunarodnim standardima	- Pristup projektnim dokumentima - Medijske/novinske objave - Javne konsultacije	- Paket projektnih dokumenata - Sažetak Izvještaja o životnoj sredini i društvu

	Identifikovane zainteresovane strane	Specifična pitanja ili interesovanja	Komunikacijske i aktivnosti uključivanja	Informacije i dokumenti koji treba da budu objavljeni
4.	<i>Izvođači ili podizvođači za izgradnju, praćenje i nadzor radova, te njihovi zaposleni</i>	• Zdravlje i bezbjednost, rad i radni uslovi • Zaštita životne sredine i uticaji, bezbjednost cesta i saobraćaja	• Informacije kroz ugovaranje • Obuke prije mobilizacije • Komunikacija preko nadzornog inženjera • Sastanci/razgovori na gradilištima o zdravlju i bezbjednosti, proceduri slučajnog pronalaska i drugim temama • Redovni izveštaji o napretku radova dostavljenih tokom izvođenja građevinskih radova • Mehanizam za pritužbe radnika	• Propisi o bezbjednosti i zdravlju, zahtjevi za zaštitu životne sredine • Informacije o mehanizmu za pritužbe radnika
5.	<i>Zaposlenici CGES-a</i>	• Uključivanje u planiranje i implementaciju Projekta, sigurni radni uslovi (tokom rada i održavanja), pravedna praksa zapošljavanja i druga pitanja vezana za rad	• Interni komunikacijski kanali Preduzeća • Trening po potrebi	• Informacije o planiranim Projektnim aktivnostima
6.	<i>Relevantni vladina tijela i organizacije:</i> • Opština Plužine • Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma • Agencija za zaštitu životne sredine • Uprava za vode • Elektroenergetsku inspekciju	• Izdavanje dozvola, saglasnosti i mišljenja u skladu sa lokalnim zakonodavstvom • Praćenje usklađenosti sa lokalnim zakonodavstvom	• Službeni komunikacijski kanali • Konsultacije sa nadležnim organima u okviru procedura izdavanja dozvola • Izvještavanje i monitoring u skladu sa zahtjevima lokalnog zakonodavstva • Pravovremena komunikacija sa javnim komunalnim preduzećima u slučaju bilo kakvih slučajnih ometanja komunalnih usluga	• Informacije o projektnim aktivnostima u formatima i kako to zahtijeva lokalno zakonodavstvo

6 Upravljanje pritužbama

Pregled

JIP se trudi osigurati da nadogradnja TS Brezna ne rezultira negativnim uticajima na lokalne zajednice ili druge potencijalno pogođene zainteresovane strane. JIP razumije da upravljanje pritužbama predstavlja ključnu komponentu uključivanja zainteresovanih strana i važan aspekt upravljanja projektnim rizicima. Na nivou projekta uspostavljen je mehanizam za prigovore kao proces za primanje, procjenu i rješavanje prigovora. JIP će primijeniti mehanizam za prigovore kako bi se osiguralo da bilo kakve zabrinutosti i pritužbe, posebno od pogođenih zainteresovanih strana i zajednica, budu adekvatno adresirane.

Pritužbe koje se tiču projekta mogu se podnositi kako JIP-u tako i izvođačima/nadzornim inženjerima na licu mjesta. JIP će pratiti način na koji se pritužbe rješavaju i osigurati da se one na odgovarajući način rješavaju u rokovima navedenim u okviru mehanizma predstavljenog u nastavku.

Ovo poglavlje uključuje sljedeće prateće dodatke: Projektni obrazac za pritužbe (Prilog 1), obrazac Registra pritužbi (Prilog 2) i obrazac Registra za uključivanje zainteresovanih strana (Prilog 3).

U sljedećim dijelovima ovog poglavlja se razrađuju procedura i koraci za podnošenje pritužbi na Projekat. Za radnike je dostupan poseban mehanizam za pritužbe.

Podnošenje pritužbi

Sve pritužbe mogu biti upućene JIP-u usmeno (lično ili telefonom) ili pismeno popunjavanjem Projektnog obrasca za pritužbe (ličnom dostavom, poštom ili e-mail-om na adresu/broj naveden ispod), bez bilo kakvih troškova za podnosioca pritužbe. Ukoliko podnositelj preferira, pritužbe se također mogu podnijeti anonimno ili bez upotrebe obrasca.

Nakon početka građevinskih radova, Projektni obrazac za pritužbe se također može podnijeti direktno izvođaču ili nadzornom inženjeru, koji će sve takve primljene pritužbe proslijediti JIP-u bez odlaganja (u roku od 24 sata) kako bi JIP-u omogućio da dalje procesira pritužbu/komentar (tj. da zabilježi, potvrdi i odgovori na pritužbu u vremenskim okvirima definisanim u nastavku).

Informativne table koje će biti postavljene na gradilištima jasno će prikazati kontakt informacije za zabrinutosti trećih strana (kontakt podaci člana JIP-a zaduženog za rješavanje pitanja ili primjedbi koje iznesu treće strane - pozicija, broj telefona i email adresa).

Registracija i priznavanje pritužbi

JIP će evidentirati sve pritužbe u Registar pritužbi (format dostupan u [Prilogu 2](#)), odvojen od Registra za uključivanje zainteresiranih strana ([Prilog 3](#) ovog PUZS), koji detaljno opisuje interakcije sa zajednicama i interesnim grupama.

JIP će sve pritužbe evidentirati u Registar, te istim dodijeliti broj. Prijem pismenih i neanonimnih pritužbi će biti potvrđen u roku od 5 radnih dana. Kako bi se omogućilo pravilno praćenje i evaluacija, svaka pritužba će biti evidentirana u Registru sa sljedećim podacima:

- **opis pritužbe, uključujući naznaku vrste (teme) pritužbe** – kao što su pritužbe vezane za ometanje saobraćaja, neadekvatno skladištenje građevinskih materijala i opreme, itd.– kako bi se omogućilo pravovremeno otkrivanje najčešćih incidenata, utvrđivanje trendova i upravljanje rizicima,
- **detalje o podnosiocu pritužbe** (pol, starost, lokacija i ranjivost ako je poznato), da bi se moglo razumjeti ko i gdje je najviše pogođen potencijalnim negativnim utjecajima Projekta - napomena: ove informacije će se smatrati poverljivim i biće poznate samo članovima JIP-a koji rade na pritužbama,
- **datum prijema pritužbe i datum kada je potvrda o prijemu pritužbe poslana podnosiocu,**
- **opis preduzetih radnji** (istraga, korektivne mjere, preventivne mjere), te

- **datum odluke i zatvaranja/osiguravanja povratnih informacija** podnosiocu pritužbe, uključujući evidentiranje nivoa zadovoljstva predloženim rješenjem (pogledati Obrazac za zatvaranje pritužbi ispod).

Pomoć podnosiocima pritužbe

Ako je pritužba nejasna ili nedovoljno jasna, JIP će pomoći podnosiocu i pružiti savjete za preformulisanje/dopunjavanje pritužbe kako bi ista postala jasna, a u svrhu donošenja informisane odluke JIP-a, te u najboljem interesu osoba pogođenih Projektom i uzimajući u obzir željene korake rješavanja podnosioca pritužbe.

Rješavanje pritužbi

JIP će uložiti sve razumne napore da odgovori na pritužbu nakon potvrde prijema pritužbe. Ukoliko JIP nije u mogućnosti da odgovori na pitanja koja su pokrenuta neposrednim korektivnim mjerama, biće identifikovana dugoročna korektivna mjera. Podnosilac pritužbe će biti obaviješten o predloženoj korektivnoj mjeri i praćenju korektivne mjere u roku od 10 radnih dana od dana potvrde prijema pritužbe. Preventivne mjere bit će identifikovane i sprovedene s ciljem da se spriječi ponavljanje istog problema u budućnosti; koje će također biti saopštene podnosiocu pritužbe.

Tokom procesa obavješćavanja podnosioca o predloženim mjerama, JIP će potvrditi zadovoljstvo podnosioca pritužbe tako što će osigurati obrazac za zatvaranje pritužbi za riješenu pritužbu koju će potom potpisati podnosilac pritužbe (ako se podnosilac pritužbe s tim složi) i JIP kako bi potvrdili njihovo obostrano zadovoljstvo. JIP će uložiti sve razumne napore da nastavi komunikaciju sa podnosiocem kako potvrdio uspješnu realizaciju pritužbe.

Ukoliko JIP nije u mogućnosti da odgovori na konkretno pitanje pokrenuto putem mehanizma za pritužbe ili ako daljnje mjere nisu potrebne, osiguraće detaljno objašnjenje/opravljanje zašto na problem nije odgovoreno. Odgovor će sadržavati i objašnjenje o tome kako lice/organizacija koja je podnijela pritužbu može da nastavi sa žalbom u slučaju da ishod nije zadovoljavajući.

NAPOMENA: U svakom trenutku, podnosioci pritužbe mogu tražiti druge pravne lijekove u skladu sa lokalnim zakonodavstvom, uključujući i formalnu sudsku žalbu.

Kontakt informacije za slanje upita i pritužbi:

PROJEKAT NADOGRADNJE TS BREZNA CGES – Jedinica za implementaciju projekta Adresa: Bul. Sv. Petra Cetinjskog 18 Tel.: +382 20 407-682 E-mail: office@cges.me
--

Nezavisni mehanizam odgovornosti za projekte EBRD-a

Pored mehanizma na nivou projekta kojim upravlja JIP, EBRD-ov Nezavisni projektni mehanizam odgovornosti³ (IPAM) služi kao nezavisni alat u krajnjoj nuždi (ukoliko projektni mehanizam ne uspije). IPAM ima za cilj olakšati rješavanje društvenih i pitanja životne sredine, kao i pitanja o javnoj dostupnosti dokumenata, pokrenutih od strane ljudi pod utjecajem projekta i zainteresovanih organizacija civilnog društva u projektima koje finansira EBRD ili utvrditi da li je Banka postupila u skladu sa svojom politikom životne sredine i uticaja na društvo i odredbama svoje Politike pristupa informacijama koje se odnose na projekat. Ako je primjenjivo, kroz ovaj mehanizam se mogu adresirati eventualne neusklađenosti sa spomenutim politikama Banke, pritom sprečavajući buduće neusklađenosti.

³ Informacije o IPAM procesu dostupne na: <https://www.ebrd.com/what-we-do/independent-project-accountability-mechanism.html>

7 Monitoring i izvještavanje

Rezultati procesa uključivanja zainteresovanih strana će biti uključeni u Izvještaje o životnoj sredini i društvu za EBRD koje će pripremati JIP, koji će sažeti uticaje o životnoj sredini i društvu, sprovođenje u pogledu zdravlja i bezbjednosti, sprovođenje u pogledu objavljivanja informacija i konsultacija, te sprovođenje vanjskog mehanizma za prigovore. Sažetak ovih Izvještaja o životnoj sredini i društvenim pitanjima će JIP pripremati godišnje kako bi osigurao redovno izvještavanje zainteresovanih strana i objavljivaće se online putem (povjerljive informacije neće biti uključene) na web stranici CGES-a..

Izvještaji će uključivati sljedeće informacije:

- **Broj i vrste (teme) primljenih pritužbi zajednice** u izvještajnom periodu, (kao što su pritužbe vezane za ometanje saobraćaja, neadekvatno skladištenje građevinskih materijala i opreme, itd.), sa naznakom otvorenih, riješenih i zatvorenih pritužbi i da li su zatvorene u okvirima navedenim u mehanizmu za pritužbe;
- **Broj i vrste aktivnosti objavljivanja informacija** putem medija i službene web stranice;
- **Mjesto i vrijeme održavanja konsultativnih sastanaka i druge vrste aktivnosti uključivanja**, sa podacima o broju učesnika, pitanjima i zabrinutostima koje su istaknute tokom sastanaka i informacijama o tome kako je JIP uzeo u obzir postavljena pitanja.

JIP će biti odgovorana za praćenje svih aktivnosti uključivanja zainteresovanih strana u vezi s Projektom, osiguravajući ispunjenje i ažuriranje ovog PUZS-a, te izvještavanje EBRD-u i javnosti.

[Dodatak 3](#) ovog PUZS-a daje obrazac za praćenje aktivnosti uključivanja zainteresovanih strana.

Dodatak 1: Projektni obrazac za pritužbe

Referentni broj	(da bude dovršeno tokom projekta)
Ime i prezime (nije obavezno) • Želim da podnesem pritužbu anonimno. • Zahtijevam da ne otkrivajte moj identitet bez mog pristanka.	
Kontakt informacije Molimo navedite kako želite da budete kontaktirani (poštom, telefonom, e-mailom).	Poštom: Molimo navedite vašu poštansku adresu: _____ _____ Telefonom: _____ E-mailom _____
Preferirani jezik komunikacije	- Crnogorski/srpski - Engleski (ako je moguće) - Drugo _____
Opis incidenta za koji je podnesena pritužba	Šta se dogodilo? Gdje se to dogodilo? Kome se to dogodilo? Kakve su posljedice problema?
Datum incidenta / pritužbe	
	• Jednokratni incident/pritužba (datum _____) • Desilo se više puta (koliko puta? _____) • Tekući problem (trenutno se suočavate s problemom)
Šta biste željeli da se dogodi?	

Potpis: _____

Datum: _____

Molimo vratite ovaj obrazac na:

PROJEKAT NADOGRADNJE TS BREZNA
CGES – Jedinica za implementaciju projekta
 Adresa: Bul. Sv. Petra Cetinjskog 18
 Tel.: +382 20 407-682
 E-mail: office@cges.me

Dodatak 2: Obrazac Registra pritužbi

Napomena: Svi lični podaci će se obrađivati u skladu sa crnogorskim propisima o zaštiti ličnih podataka.

	Ime podnosioca pritužbe	Profil podnosioca pritužbe	Kontakt informacije	Datum prijema	Datum slanja potvrde o prijemu pritužbe	Vrsta (tema) problema	Odgovorno lice ili odeljenje	Opis pritužbe	Predloženo rješenje	Rok za prapatnu radnju	Rezultati intervencije	Datum zatvaranja	Obrazac za zatvaranje pritužbe potpisan (DA/NE)	Daljnje aktivnosti praćenja po pritužbi	Ponavljanje problema (DA/NE)	Mjere/napomene
1.	Unesite ime ili "anonimno"	Pol, starost, lokacija i ranjivosti ako je poznato				Npr. buka, prašina, rodno zasnovano nasilje i uznemiravanje										
2.																
3.																
4.																
5.																

Dodatak 3: Obrazac internog Registra uključivanja zainteresiranih strana

Napomena: Svi lični podaci će se obrađivati u skladu sa crnogorskim propisima o zaštiti ličnih podataka.

	Kategorija i naziv zainteresirane strane	Vrsta uključivanja	Datum uključivanja	Ključna pitanja/zabrinutosti	Dogovorena prpratna radnja	Napomene o napretku
1.	<i>(npr. osoba pod utjecajem projekta, kulturne ili vjerske institucije...)</i>	<i>(npr. zvaničan sastanak, prezentacija, neformalni sastanak...)</i>				
2.						
3.						
4.						
5.						